

ДІАЛЕКТИКА ЗМІСТУ ТА ФУНКЦІЙ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

**Євген
Нагорний,**
магістр ДВНЗ
«Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

У статті розглянуто основні проблеми, з якими стикаються підприємства під час кризових ситуацій, а також запропоновано фінансовий контролінг, як дієвий інструмент у вирішенні цих першочергових проблем. Також розглянуто різноманітні трактування поняття «фінансовий контролінг», як українськими так і зарубіжними вченими. Висвітлені основні функції, які виконує фінансовий контролінг на підприємстві.

Постановка проблеми. Низький рівень управління на підприємствах, в сучасних нестабільних умовах ведення підприємницької діяльності веде до виникнення багатьох загроз, особливо фінансових. Крім того, саме у період поглиблення фінансово-економічної кризи, стабільна діяльність підприємства стає важливим завданням для менеджерів усіх рівнів. Особливо в Україні, де ця криза торкнулась майже усіх сфер діяльності, ефективне управління активами компаній є надзвичайно вагомим.

Тому, задля ефективного ведення бізнесу, необхідна чітка система, яка б забезпечувала своєчасне отримання та аналіз інформації. Одним із важливих чинників, який гальмує нормальний розвиток підприємства, є відсутність в ньому системи контролінгу, а в даному випадку його виду – фінансового контролінгу. Саме фінансовий контролінг являє собою ту інформаційну систему, що здатна врятувати підприємство від банкрутства і в майбутньому не допустити критичних помилок в управлінській діяльності. Задля чіткішого розуміння даного поняття необхідно розглянути основні підходи до даної економічної категорії та її головні функції.

Мета дослідження – висвітлення змісту фінансового контролінгу, систематизація основних підходів до його визначення, розгляд основних функцій та призначення фінансового контролінгу в сучасній економічній системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням наукового змісту поняття «фінансовий контролінг» займалася ціла плеяда як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Провідними зарубіжними дослідниками є Ф. Фрайберг, Д. Хан, Г. Хунгенберг, Р. Манн, Е. Майер. Крім того, значний вклад у дослідження питання суті фінансового контролінгу зробили і такі українські науковці як: О. Терещенко, І. Бланк, С. Івахненко, О. Мелих, О. Кузакова, М. Татарчук, Р. Розанов, Л. Коваленко, Л. Ремньова, А. Загородній, Г. Вознюк, О. Портна. Питання фінансового контролінгу та його основних завдань та функцій потребують значної уваги і глибшого вивчення. Дані аспекти визначили вибір наукової теми даної статті.

Вклад основного матеріалу дослідження. Взагалі, не існує єдиного загального визначення поняття «фінансовий контролінг». Різні науковці і дослідники трактують його по своєму, враховуючи ті чи інші його особливості. Тому зараз ми постараємося згрупувати всі подані нижче поняття цієї економічної категорії в ідентичні групи.

Так, наприклад, О. Терещенко зазначає, що «фінансовий контролінг являє собою функціональний блок фінансового менеджменту, організований у формі спеціальної саморегулюючої системи методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку фінансового менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координа-

цію, контроль і внутрішній консалтинг». [10, С.404].

О. Кузакова пропонує визначає фінансовий контролінг як «...підсистему контролінгу, яка здійснює орієнтоване на результат управління фінансами підприємства шляхом використання методів та інструментів фінансового менеджменту, забезпечення безперервного потоку внутрішньої та зовнішньої інформації для прийняття управлінських рішень». [5, С.9].

А.Г. Загородній і Г.Л. Вознюк, характеризують контролінг (від англ. tocontrol – контролювати, керувати, регулювати) як функціонально відокремлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної інформативної функції в менеджменті для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень [2, с. 155].

Л. Коваленко, Л. Ремньова стверджують, що фінансовий контролінг можна визначити як саморегулюючу систему методів і інструментів, спрямованих на функціональну підтримку фінансового менеджменту на підприємстві шляхом концентрації контролюючих дій за основними напрямками управління його фінансами, виявлення відхилень фактичних значень контрольних показників від нормативних (планових), і вжиття оперативних заходів для нормалізації процесу управління фінансами [4].

Тобто дані науковці, визначають фінансовий контролінг, як підсистему фінансового менеджменту на підприємстві, що має свої методи та інструменти і яка може забезпечити ефективно отримання та аналіз інформації про ті чи інші фактори які можуть впливати на діяльність компанії. Саме на основі цієї інформації управлінці зможуть приймати правильні і ефективні рішення.

М. Татарчук визначає фінансовий контролінг як контролюючу систему, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від запланованих і прийняття оперативних управлінських рішень, які забезпечать нормалізацію цих показників. [9, С.176].

Р. Розанов вважає за доцільне запропонувати наступне визначення: «фінансовий контролінг – це аналітичний інструмент управління фінансово-економічними показниками, який дозволяє здійснювати вибір оптимальних управлінських рішень в сфері фінансів та економіки на основі наукових методів моделювання та оптимізації». [8, С.6].

Д. Хан, Г. Хунгенберг зазначають, що фінансовий контролінг реалізує головну монетарну ціль компанії – оптимізує фінансові результати через максимізацію прибутку і вартості капіталу при збереженні стабільної ліквідності та платоспроможності підприємства [12].

Великий вклад у дослідження сутності контролінгу, зробив німецький вчений Ф. Фрайберг. Він визначає фінансовий контролінг, як підсистему контролінгу підприємства, метою якої є забезпечення оптимального рівня фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, максимізація вартості капіталу та отримання прибутків [11].

І. Бланк формулює фінансовий контролінг як «...регуляторну систему, що скеровує і координує взаємозв'язки між формуванням інформаційної бази, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем, забезпечує концентрацію контрольних дій на найпріоритетніших напрямках фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень її фактичних результатів від передбачених і прийняття оперативних управлінських рішень, спрямованих на її нормалізацію». [1, С.66].

Дана когорта вчених, вбачає у фінансовому контролінгу той дієвий інструмент, що забезпечує оптимізацію фінансових результатів компанії, збільшення її прибутків, збереження платоспроможності підприємства та ліквідності. Тобто вони звертають увагу в основному на найбільш важливі фінансові показники діяльності компанії.

Згідно з О.В. Портною, контролінг – це нова концепція інформації і управління, що має всі характеристики обліково-аналітичної системи і реалізує синтез окремих елементів бухгалтерського, оперативно-технічного обліку, аналізу, контролю і планування (бюджетування) [7, с. 7].

С. Івахненко та О. Мелих вважають, що «фінансовий контролінг є інтегрованою підсистемою прийняття управлінських рішень щодо пріоритетних напрямків фінансової діяльності підприємства, яка базується на комплексному аналізі даних бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та передбачає узгодження (інтеграцію) фінансових аспектів функціонування усіх підрозділів підприємства». [3, С.95].

Ці вчені підтримують спільну думку, що у фінансовому контролінгу, є схожі риси з елементами бухгалтерського обліку, контролю, планування, бюджетування, аналізу і саме контролінг забезпечує кооперацію усіх цих компонентів, що допомагає їм вилитися в один взаємозв'язаний комплекс, що стає ефективним при управлінні підприємством.

Але звичайно всім цим визначенням характерне те, що в них, поняття «фінансовий контролінг» характеризується з прийняттям дієвих і ефективних рішень, що допоможуть стабільно розвиватися підприємству в скрутних ситуаціях.

Для більш повного розуміння сутності самого фінансового контролінгу, необхідно також розглянути основні функції, які він виконує, а також його систему та структуру побудови на підприємстві.

Для більш зрозумілішого сприйняття, зобразимо головні функції фінансового контролінгу графічно на рис.1.

Крім того, також необхідно визначити зміст цих основних функцій фінансового контролінгу, через які про-

являється його сутність. Подамо їх в таблиці 1.1 [10, с.406]

Якщо проаналізувати всі функції, які виконує фінансовий контролінг на підприємстві, то можна зазначити, що їхня сукупність визначає ефективність роботи підприємства. Тобто значення цих функцій неможливо недооцінити, особливо коли компанія функціонує в кризових умовах і необхідне швидке реагування на зміну обставин, як всередині компанії, так і ззовні. Це в свою чергу дасть змогу прийняти ефективні управлінські рішення, що визначать подальший напрямок розвитку підприємства в перспективі.

Також, актуальним буде висвітлення поділу фінансового контролінгу на стратегічний і оперативний (Рис. 2). Такий поділ буде найбільш важливим, в контексті розрізу діяльності фірми на ринку і в залежності від строку дії її планів.

Хоча дані види фінансового контролінгу звичайно відрізняються один від одного, і виглядають начебто два автономні процеси, проте їх не можна розглядати окремо повністю.

Багато підприємств стикаються з проблемою відсутності логічного поєднання стратегічних цілей та оперативних завдань, які виконуються окремими працівниками і структурними підрозділами. Взаємоузгодженість окремих цільових показників стратегічного та оперативного контролінгу досягається в результаті побудови інтегрованої системи довгострокового та оперативного планування. Структурно-логічна схема планування в рамках системи контролінгу наведена на рис. 3 [10, с. 411].

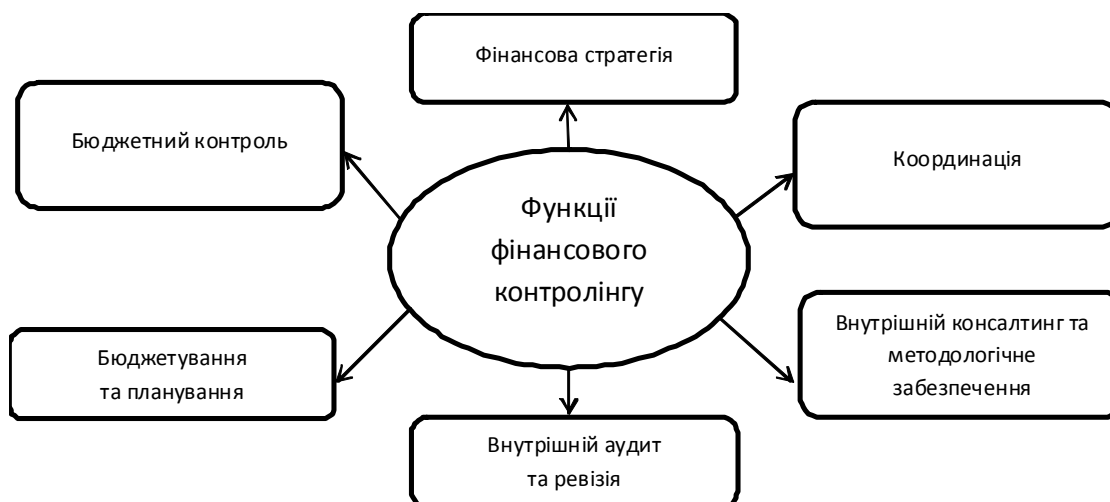

Рис. 1. Основні функції фінансового контролінгу

Каталог функцій і завдань фінансового контролера

Функції	Завдання
1. Координація	<ul style="list-style-type: none"> Регулювання інформаційних потоків Координація процесу планування
2. Фінансова стратегія	<ul style="list-style-type: none"> Активна участь у розробці фінансової стратегії підприємства та координація роботи з планування фінансово-господарської діяльності «Продаж» цілей і планів Вироблення пропозицій щодо адаптації організаційної структури підприємства до обраної стратегії розвитку
3. Планування та бюджетування	<ul style="list-style-type: none"> Розробка та постійне вдосконалення внутрішньої методики прогнозування та бюджетування Забезпечення процесу бюджетування Участь у розробці інвестиційних та інших бюджетів
4. Бюджетний контроль	<ul style="list-style-type: none"> Внутрішній (управлінський) облік = <i>managerial accounting</i> Участь у складанні річних, квартальних і місячних звітів Аналіз відхилень фактичних показників діяльності від запланованих Забезпечення постійного аналізу та контролю ризиків у фінансово-господарській діяльності, а також розробка заходів щодо їх нейтралізації Виявлення та ліквідація вузьких місць на підприємстві Свочасне реагування на появу нових можливостей (виявлення та розвиток сильних сторін) Підготовка звіту про виконання бюджетів і розробка пропозицій щодо коригування планів і діяльності (рапортування)
5. Внутрішній консалтинг та методологічне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> Розробка методичного забезпечення діяльності окремих структурних підрозділів Надання консультацій і рекомендацій керівництву підприємства та структурним підрозділам у процесі розробки фінансової стратегії, планування, розробки і впровадження нових продуктів, процесів, систем
6. Внутрішній аудит та ревізія	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечення постійного контролю за дотриманням співробітниками встановленого документообороту, процедур проведення операцій, функцій і повноважень згідно з покладеними на них обов'язками Проведення внутрішнього аудиту та координація власної діяльності з діями незалежних аудиторських фірм при проведенні зовнішнього аудиту підприємства Забезпечення збереження майна підприємства

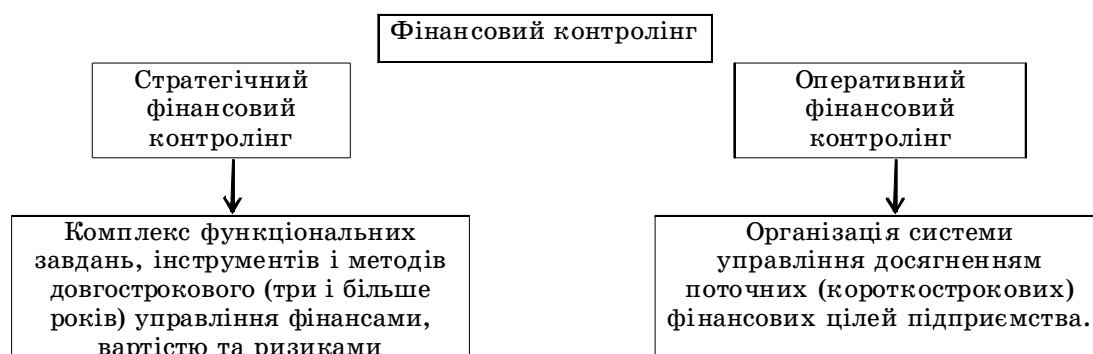

Рис.2 Види фінансового контролінгу

Тепер буде логічно розглянути саму структуру побудови фінансового контролінгу на підприємстві. Вона зображена графічно на рис. 4 [5, С. 15].

Структура механізму фінансового контролінгу включає в себе:

1. Мету та завдання фінансового контролінгу.

2. Суб'єкти фінансового контролінгу (фінансові контролери).

3. Об'єкти фінансового контролінгу (структура капіталу, грошові потоки).

4. Нормативно-правове забезпечення (загальне фінансове законодавство, внутрішньофірмове правове забезпечення (накази, розпорядження).

5. Методологічне забезпечення (методики обліку витрат, оптимізації податкових платежів, моделі оцінки та зростання вартості, розрахунок показників фінансового стану підприємства).

6. Інформаційне забезпечення (дані про фінансовий стан підрозділів, підприємства в цілому, результатах фінансового моніторингу, дані про нові методи та інструменти фінансового менеджменту).

7. Управлінський регламент (визначає методи, що використовуються, а також правила прийняття рішень щодо основних питань фінансового контролінгу).

Рис. 3 Порядок планування в рамках системи контролінгу

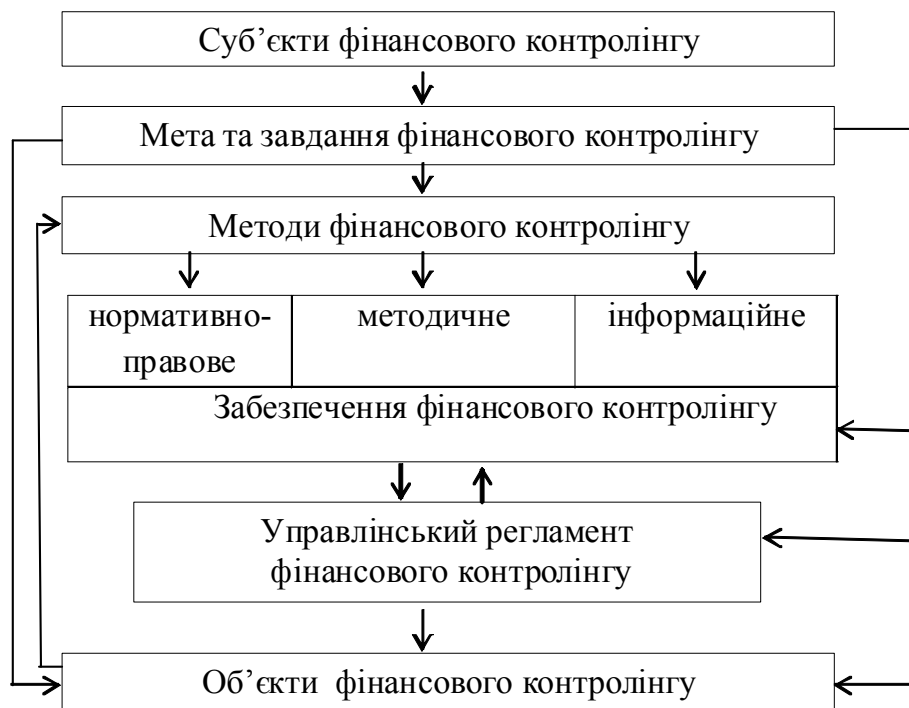

Рис. 4 Структура механізму фінансового контролінгу на підприємстві

Тобто сама система фінансового контролінгу покликана для того, щоб направити фінансову діяльність підприємства в правильне русло. Вона забезпечить постійний потік і обробку інформацію, що в свою чергу приведе до прийняття ефективних управлінських рішень, які будуть економічно обґрунтованими.

Без чітко продуманої системи контролінгу, деякі підприємства просто приречені на невдачу. Завдяки введенню ідеї фінансового контролінгу, атмосфера всередині компанії покращиться, відбудеться значно глибша координація та інтеграція дій.

ВИСНОВКИ

Імплементация фінансового контролінгу дасть змогу вирішити основні фінансові проблеми на підприємствах, які постають особливо гостро в сучасних умовах нестабільності. За допомогою такого ефективного інструменту, управлінцям буде набагато легше приймати вірні рішення, які принесуть прибуток компанії.

Використання фінансового контролінгу дасть змогу не тільки збільшити прибуток компанії, а й рівень платоспроможності і ліквідності, а також покращить ефективність використання самих фінансових активів. Особливу увагу також слід звернути на те, що фінансовий контролінг повинен розглядати як довго - так і короткострокові цілі підприємства, і бути тою ланкою, що поєднує їх в єдиний механізм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бланк І.О.* Фінансовий менеджмент: [навч. посіб.] / І.О. Бланк. – К.: Ельга, 2008. – 724 с.
2. *Загородній А.Г.* Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
3. *Івахненко С.В.* Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С.В. Івахненко, О.В. Меліс. – К.: Знання, 2009. – 319 с.
4. *Коваленко Л.О.* Фінансовий менеджмент: навч. Посібник / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2005 – 486 с.
5. *Кузакова О.А.* Формирование механизма финансового контроллинга на предприятиях Российской Федерации: автореф. диссерт. ... канд. экон. наук: 08.00.10 / ГОУ ВПО «Санки-Петербург-

гский государственный инженерно-экономический университет» / О.А. Кузакова. – СПб, - 2008. – 18 с.

6. *Партин Г.О., Маєвська Я.В.* – Види та місце фінансового контролінгу на підприємстві. - Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – с. 199- 202.

7. *Портна О.В.* Контролінг: навч. посібн. – Львів: Вид-во «Магнолія 2006», 2008. – 240 с.

8. *Розанов Р.В.* Разработка экономико-математической модели финансового контроллинга: автореф. диссерт. ... канд. экон. наук: 08.00.13 / Московский государственный университет экономики, статистики и информатики / Р.В. Розанов. – М. – 2008. – 22 с.

9. *Татарчук М.І.* Корпоративні інформаційні системи / М.І. Татарчук. – К.: КНЕУ, 2005. – 291 с.

10. *Терещенко О.О.* Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

11. *Фрайберг Ф.* Финансовый контролинг. Концепция финансовой стабильности фирмы / Ф. Фрайберг // Финансовая газета. – М., 1999. – № 13-26; 2000. – № 1 – 24.

12. *Хан Д.* Пик: Планирование и контроль. Ядро контроллинга / Д. Хан, Г. Хутенберг. – М.: Финансы и статистика, 2005 – 815 с.